

MISKENDE GENTSE UITVINDER VAN EEN BESTUUR- BARE BALLON IN 1843 ?

De acht Gentse wijkkermissen die vroeger elk jaar van juli tot oktober om de veertien dagen plaatsvonden, werden ten tijde van de Franse Republiek vervangen door de zg. Decadisfeesten, maar keerden daarna in hun oude vorm terug. Pas in 1843 werden ze definitief vervangen door één enkele grote kermis voor de ganse stad ¹.

De samenstelling van een programma waarin alle wijken zich konden terugvinden, gebeurde door een daartoe door de stad aangestelde commissie. Dat was elk jaar een hele karwei, niet het minst om een keuze te maken uit een groot aantal voorstellen ingediend door allerlei verenigingen en particulieren met de natuurlijk onvermijdelijk daarbij horende aanvragen tot subsidiëring.

Een speciale vermelding verdient de in 1843 ingediende aanvraag van een zekere J.B. De Koninck uit de Oliestraat nr. 6. Hij schreef aan de commissie een brief, waarin hij vroeg om een substantiële subsidie. Hij beloofde in ruil daarvoor een ballon te laten opstijgen voorzien van een parachute. Hij maakte zich ook sterk dat hij zijn ballon kon besturen door wat hij een "Maxiem" noemde, een mechanisme dat hij zelf had uitgevonden. Deze "Maxiem" zou hem ook toelaten met zijn ballon tegen de wind in te vliegen en neer te komen op een vooraf bepaalde plaats.

Ballonvaarten waren te Gent niet nieuw meer sinds 6 december 1782 toen de allereerste ballon opging in de tuin van Mr. De Ligny ² en sinds de bekende tocht op 19 november 1783 toen Jean-Pierre Blanchard op de Bijlokemeersen voor het eerst, vergezeld van een hond, de lucht inging ³. Maar een bestuurbare ballon ... dat was in de Arteveldestad nog niet te zien geweest.

De aanvraag van De Koninck is dan ook merkwaardig genoeg om er even de aandacht op te vestigen, dit in navolging van Prosper Claeys een eeuw geleden ⁴. Ze is gedateerd op 30 april, wordt nu bewaard in het Stadsarchief, en luidt als volgt:

Ik kom aen Ued. kenbaer te maeken voor de feesten van eenen Luchtbal te doen maeken met eenen Paraplu van zes voeten voor het monkeren [= monteren, opstellen?] van den Bal of voor het te branden te komen, dat ik de lucht zal intrekken tegen wind op, en dat ik zal valen waer Gijlieden het wilt hebben door mijn maxiem die op den boot ligt, en dat ik alle jaeren op verschillende manieren zal opgaen, en dat de borgers niet en zullen zeggen dat het altyd het zelve is gelijk op den cours der peerden. Waervoor ik den eersten keer aen UE. verzoek zes duizend frank voor mijne moeite of devooren.

De gevraagde som was groot maar De Koninck beloofde wel waar voor dit geld te zullen leveren. Elk jaar zal hij de vaart met zijn ballon trouwens vernieuwen:

Het zal met een schuit of boot zijn den eersten keer, en den tweeden keer met peerden, iets dat nog nooit in ons Vlaenderen gebeurt en is!

De technische gegevens uit de aanvraag zijn niet alle even duidelijk. Dit is ook het geval voor de passage waaruit blijkt dat De Koninck een balein nodig heeft:

De balijn van het steunen van onder van den paraplu moet drie voeten lang zijn om de magt te breken van den val.

De commissie had dan ook haar twijfels. Ofwel betrouwde ze de zaak niet ofwel vond ze de gevraagde subsidie te hoog. Wat er ook van was, de administratie liet de ballonvaarder in spe weten dat ze op zijn voorstel niet kon ingaan. Deze weigering ontnam Gent misschien de kans de eerste stad te zijn waar een bestuurbare ballon de lucht inging. Was De Koninck een onbegrepen uitvinder of een niet ernstig te nemen fantast? We zullen het nooit weten, ook niet waaruit het besturingsmechanisme, zijn "maxiem" of machine, precies bestond en hoe die dan wel werkte.

In zijn aanvraag noteren we nog de verwijzing naar de paardenkoersen die sinds 1838 te Gent plaatsvonden. Elk jaar zag men daarbij steeds om het uur of het halfuur een aantal paarden voorbij lopen, een spektakel dat zich elk jaar herhaalde tot op de duur het nieuwe er volledig af was.

Een van de stunts waarmee De Koninck beloofde zijn stadsgenoten te verbazen, liep vooruit op wat een zekere Poitevin in 1851 in de tuinen van het Casino demonstreerde. Met zijn ballon *Le Zodiaque* steeg hij er op, gezeten op een paard dat onder de mand van de ballon was vastgemaakt. Wanneer hij een zekere hoogte had bereikt, ging Poitevin recht staan op het paard, zwaaide een vlag heen en weer en klom dan langs de touwen die het paard droegen naar boven tot in de mand.

Het jaar nadien, op 7 juli, steeg op diezelfde plaats de aeronaut Godard op met zijn ballon *La ville de Marseille*. Onder de mand was hier een trapeze bevestigd waarop de zoon van Godard gedurende de tocht turnoefeningen deed⁵.

Op het gebied van de ballonvaart viel er te Gent dus wel wat te beleven, maar de enige Gentenaar die zich op dit terrein verdienstelijk beloofde te maken heeft niet de kans gekregen te tonen wat hij kon ...

W.L. BRAEKMAN

¹ P. Claeys, *Pages d'histoire locale gantoise III* (Gent, 1894), p. 165-177.

² H. Collumbien, "Gentse Memoriedagen: 15-16 april", *Gh. Tyd.* 28 (1999), 39.

³ Cf. W.L. Braekman, *Hier heb ik weer wat nieuws in d'hand* (Gent, 1990), p. 283-301; dezelfde, "Marktliederen over de mislukte ballonvaart te Brussel in 1785", *Eigen Schoon en De Brabander* 86 (2003), 197-207. Zie ook E. Levis, "Einde van de Gentschen Twiedekker", *Gh. Tyd.* 26 (1997), 25 e.v.

⁴ P. Claeys, "Un ballon dirigeable en 1843", *Gent XXe eeuw – Gand XXe siècle* I (1910), 22.

⁵ P. Claeys, *Gent XXe eeuw*, Loc.cit.

JAN BAPTIST BLOMMAERT EN ZIJN MYSTIEK TESTAMENT (Vervolg)

De onroerende goederen en de waardepapieren.

Daar zijn vader nog leefde waren de onroerende goederen uit de nalatenschap van Jan Baptist afkomstig uit de erfenis van de familie Dufour, naderhand nog uitgebreid met enkele eigen grondaankopen. Zijn onroerend bezit was zeker niet gering.

De vergelijking van de geldwaarden met de huidige muntwaarde is zeer moeilijk, zo lag bv. de prijs van levensmiddelen naar verhouding veel hoger dan vandaag, andere producten waren dan weer relatief goedkoper. Als enige vergelijkingswaarde kan gesteld worden dat rond 1850 een wever gemiddeld 10 fr. per week verdiende, een spinner verdiende enkele franken meer. Vergelijken met dit schamel loon was Jan Baptist toch wel hèèl welgesteld.

- Het sterfhuis in de Lange Violettestraat was 1392 m² groot en werd door een expert geschat op 26.500 frank.

- In de St.Lievenstraat had Jan Baptist twee huizen, gelegen naast elkaar, in eigendom. Het ene was 3 aren 46 ca. groot en werd geschat op een waarde van 9000 fr., het tweede dat 4 are 45 ca. groot was werd 8000 frank geschat.

- In de Brabantdam had hij een brouwerij geërfd, groot 13 are 4ca., met een magazijn en koer en een uitgang in de Kleine Statiesstraat (nu Schepenenvijverstraat) die geprezen werd op 36.000 fr.

- Drie - naast elkaar gelegen huizen in de Abeelstraat- respectievelijk 1 a 17ca, 7are 97 ca en 80 ca. groot werden geprezen op 4.500 fr., 8300 fr., en 3200 fr.

- Hij was tevens eigenaar van een beluik in de Apostelhuizen- met een uitgang in het Koepoortje- van 9 are 19 ca groot dat 28 huisjes telde. De huisjes waren in 1854 allemaal verhuurd, de huurprijs schommelde tussen 0,50 frank (één huisje) over 1 fr., 1,15 fr. en 1,50 fr. tot 2 fr. (één huis) per week. De waarde van het beluik werd geschat op 20.000 fr.

- Ook in 't Stuk was hij eigenaar van een beluik- met drieëntwintig woningen-